

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง Buddhist principles for political leaders

พรชัย สารสุวรรณ Pronchai Sansuwan

สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดตาก

วิชรมน จันรอง Watcharamon Chanrong

อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ Anongnat Keawpaatoon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Watcharamon33@gmail.com

บทคัดย่อ

หลักพุทธธรรมสามารถนำมาแก้ปัญหารจริยธรรมผู้นำทางการเมืองได้ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เพื่อให้การบริหารงานลุล่วงไปด้วยดี รับผิดชอบต่อประชาชนเพื่อจะได้ประพฤติ ปฏิบัติ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, ผู้นำทางการเมือง

Abstract

Buddhist principles can be used to solve political leaders' ethical problems. A good leader must know causes, results, self, moderation, time, community, and people. In order to manage the work well be responsible to the people in order to behave, perform and be a good role model for the people, society and the nation in the future.

Keywords: Buddhist principles, political leaders

บทนำ

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำการเมืองถือเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง เนื่องจากเป็นกลไกในการพัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพ คุณธรรม และจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมือง เป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองให้มีมากขึ้น และยังเป็นการจัดระบบการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างชอบธรรม ซึ่งการสร้างผู้นำทางการเมืองที่มีจริยธรรม มีคุณธรรม มีความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชนนั้น ต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ (ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, 2561, 1-2) บุคคลสำคัญที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายก็คือผู้นำ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านบุคคล ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ (มนตรี พิรพลพิพัฒน์, 2540, หน้า 1) เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ที่ทำให้ผู้นำสามารถได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือ ตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและในสังคม

ดังนั้นปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำย่อมทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปในองค์กรและในสังคม (เฟรด อี. ฟิตเลอร์, มาร์ติน เอ็ม เซเมอร์ส และ ลินดา มาฮาร์, 2531, หน้า 15) สังคมไทยกลายเป็นสังคมนิยมวัตถุนิยมให้เห็นห่างจากหลักพุทธธรรม ต่างคนต่างมุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก มุ่งเน้นแต่ผลประโยชน์ของตน โดยมีได้คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม (พระไพศาล วิสาโล, 2546, หน้า 202) โดยจะต้องมีหลักธรรมของผู้นำที่ดีคือ สัปปริสธรรม 7 ประการ นำมาประยุกต์ใช้จึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้การบริหารงานลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคลอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกี่ยวกับเรื่องการบริหารการเมืองการปกครองแล้วผู้นำทางการเมืองจะต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนเพื่อจะได้ประพฤติ ปฏิบัติ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง

ผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ และความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมาโดยตลอด แม้ปัจจุบันท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในเชิงพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว ผู้นำทางการเมืองก็ยังถือว่าเป็นตัวสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่ผ่านมามีผู้ที่จะเป็นผู้นำการเมืองไทย ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลในแวดวงการเมืองเดิม และมีลักษณะการสืบต่ออำนาจ โดยสายโลหิต ซึ่งก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในสังคมไทย นักการเมืองบางคน ก็ได้รับความชื่นชมจากประชาชน บางคนก็ไม่ได้ได้รับความชื่นชมจากประชาชน หรือความชื่นชมทางการเมืองต่อผู้นำทางการเมืองอาจจะขึ้นหรือลงก็ได้ ความชื่นชมทางการเมืองของประชาชนต่อรัฐบาลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้อาสาสมัครเกิดพลังร่วมขับเคลื่อนตอบรับนโยบายของรัฐบาล ความชื่นชมทางการเมืองเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกฝ่ายในสังคมให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ข้าราชการ และฝ่ายประชาชน ประเด็นที่มีผลต่อ ความชื่นชมของประชาชนต่อรัฐบาลหรือต่อผู้นำทางการเมือง เป็นต้นว่า ผลงานของรัฐบาล การทำงานด้านการตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน การส่งเสริมระบบคุณธรรมของรัฐบาล ความสามารถในการแก้ปัญหาใกล้ตัว ที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติด การจัดระเบียบสังคม ฯลฯ รัฐบาลต้องเอาใจใส่ในปัญหาความเดือดร้อน ที่ใกล้ตัวของประชาชนให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ความชื่นชมทางการเมืองของ ผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับสูงขึ้น โดยหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้กับผู้นำทางการเมือง คือ

สัปปุริสธรรม 7 ประการ หลักการครองตนสำหรับผู้นำทางการเมือง (ที.ปา. (ไทย) 11/330/333, อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143) สัปปุริสธรรม 7ธรรมของสัตว์บุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตว์บุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี หลักธรรมที่เสริมสร้างผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นผู้มีสามารถนำทางหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ์เรียกว่า สัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ

1. อัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ตำแหน่ง รู้ฐานะ รู้อาชีพ รู้การงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร ตลอดจนถึงสูงสุด คือ รู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อประโยชน์ต่อโลกและชีวิต เป็นต้น

2. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการหรือการงานที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่นั้น ๆ จะดำเนินชีวิต

อย่างไร เพื่อประสงค์ เพื่อประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไรที่ให้มีหน้าที่ มีตำแหน่ง มีฐานะ มีการงานอย่างนั้น ๆ กำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของคตินธรรมและประโยชน์ที่เป็นจุดหมายที่แท้จริงของชีวิต เป็นต้น

3. อัตตัญญูตา รู้ตน คือ ความรู้จักตน รู้ตามเป็นจริงว่าตัวเรานั้นโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับการกระทำต่าง ๆ ปฏิบัติให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงาม เป็นต้น

4. มัตตัญญูตา รู้ประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค อุปโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคะทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด รู้จัดการปฏิบัติภารกิจและปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ กระทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำด้วยความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่ลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา เป็นต้น

5. กาลัญญูตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม รู้ระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบภารกิจหน้าที่การทำงาน หรือการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร รู้ว่าควรทำอย่างไร ตลอดจนรู้จักการแบ่งเวลา การวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล เป็นต้น

6. ปริสัญญูตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักชุมชน รู้จักที่ประชุม รู้จักการประพฤติการปฏิบัติในท้องถิ่นต่อชุมชนนั้น ๆ ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้ พูดอย่างนี้ มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ เป็นต้น

7. บุคคลัญญูตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม รู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่ได้ คดีอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี เป็นต้น

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง

สำหรับผู้นำทางการเมืองเมื่อมีอำนาจ ก็ต้องใช้อำนาจในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักการครองตนสำหรับผู้นำทางการเมืองนั้นใช้หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นธรรมของคนดีเป็นหลักธรรมผู้นำที่ต้องนำกลุ่มคนในชุมชนให้อยู่อย่างมีความสุข หลักสัปปริสธรรม 7 ประการดังต่อไปนี้

1. ผู้นำอัมมัญญาตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือ ผู้นำต้องรู้จักหลักการหลักเกณฑ์ กฎ กติกาในการปฏิบัติงานในหน้าที่มีความรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้ทางการเมือง รู้จักหลักการในการพัฒนาเพื่อเป็นการพัฒนาบ้านเมืองให้ประสบผลสำเร็จ ผู้นำต้องมีจิตใจดีมีความเป็นอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ในการจะพัฒนางาน รู้เข้าใจปฏิบัติตนโดยมีเหตุผลทุกครั้งทีปฏิบัติงาน
2. ผู้นำอัทธัญญาตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ ผู้นำต้องเข้าใจภาระงานรู้จักหน้าที่ต้น และมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนโดยมุ่งหวังการทำประโยชน์ส่วนร่วมให้กับชุมชนหรือประเทศชาติ ผู้นำกำหนดแนวทางในการทำงานว่าผลที่เกิดขึ้นจะเกิดผลดีหรือผลเสียต้องรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชนหรือประเทศชาติซึ่งผู้นำทางการเมืองจะต้องคิดก่อนทำเพราะคำถึงผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและประเทศชาติในอนาคต
3. ผู้นำอัทธัญญาตา รู้จักตน รู้จักตัวเอง คือ รู้จักตน ผู้นำต้องรู้จักตัวตนของตัวเอง ว่ามีความรู้ความสามารถด้านใด มีความถนัดอะไร มีกำลังในการทำงานขนาดไหนซึ่งผู้นำทางการเมืองจะต้องทราบและปฏิบัติตนให้เหมาะสมตลอดจนผู้นำก็ต้องมีคุณธรรมจริยธรรม สิ่งไหนที่ตัวเองบกพร่องก็ต้องเรียนรู้พัฒนาปรับปรุงเพื่อให้คนในชุมชนมั่นใจในตัวตนของผู้นำ
4. ผู้นำมัตถัญญาตา รู้ประมาณ คือ ผู้นำที่ดีต้องจักคำว่า พอ พอในที่นี้คือความพอเพียง พอดีประมาณตนว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง ผู้นำต้องวางตัวดีเหมาะสม พุดจาดี ทำงานในหน้าที่ผู้ให้เหมาะสมพอดี ไม่เห็นแต่ความพอใจของตัวเอง ผู้นำไม่เอาแต่ใจตัวเอง รู้จักเอาใจคนในชุมชนรู้เขารู้เราช่วยเหลือพอประมาณรู้และปฏิบัติหน้าที่ผู้นำให้เต็มที่เหมาะสมกับตำแหน่งผู้นำที่ได้รับ
5. ผู้นำกาลัญญาตา รู้กาล รู้จักเวลา คือ ผู้นำทางการเมืองที่ดีต้องรู้จักเวลาที่เหมาะสม รู้จักปฏิบัติงานให้ถูกที่ถูกเวลาอันเหมาะสม รู้ว่าตัวเองจะทำอะไรเวลาไหน ผู้นำต้องตรงเวลาให้ทันเหตุการณ์ตลอดจนวางแผนการทำงานให้ทันกับงานที่วางไว้ตามเวลา
6. ผู้นำปริสญญาตา รู้จักชุมชน คือ ผู้ทางการเมืองต้องรู้จักท้องถิ่นที่เราปฏิบัติหน้าที่ต้องรู้จักชุมชนบริบทต่างๆของชุมชนที่เราอยู่เป็นอย่างดี มีการประชุมผู้นำต้องให้คนในชุมชนได้แสดงออกทางความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำต้องปฏิบัติตนในชุมชนท้องถิ่นนั้นว่าจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร เพราะแต่ละชุมชนแต่ที่ปฏิบัติไม่เหมือนกันความแตกต่างทางประเพณีและวัฒนธรรมตลอดจนระเบียบวินัยแต่ละชุมชนก็แตกต่างกัน ซึ่งประโยชน์ที่ผู้นำทางการเมืองจะต้องให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้กับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

7. ผู้นำบุคคลัญญา รู้บุคคล คือ ผู้นำต้องเข้าใจคนในแต่ละชุมชนซึ่งมีความแตกต่างทั้ง เพศ อายุ การศึกษา ความรู้ ความสามารถมีความแตกต่างทางปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะต้องปฏิบัติในแต่ละคนโดยเสมอต้นเสมอปลายไม่ลำเอียงกับบุคคลใดในชุมชนใดชุมชนหนึ่งต้องมีผู้ต้องมีคุณธรรมประจำใจให้ค้ำยกย่องกับบุคคลในชุมชนเมื่อประสบผลสำเร็จหรือให้คำแนะนำที่ถูกต้องกับคนในชุมชน ตลอดจนสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง คือ หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นธรรมของคนดีเป็นหลักธรรมผู้นำที่ต้องนำกลุ่มคนในชุมชนให้อยู่อย่างมีความสุข

สรุป และข้อเสนอแนะ

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นหลักธรรมครองตนสำหรับผู้นำทางการเมือง ฉะนั้น นักการเมือง นักการปกครอง และผู้บริหารบ้านเมืองระดับต่าง ๆ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ของผู้นำที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้การบริหารงานลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคลอย่างชัดเจน แล้วอาศัยความรักความเมตตา ความร่วมมือของประชาชนในสังคม จึงจะนำพาไปสู่จุดหมายสู่เป้าหมายนั้นๆ ด้วยความมุ่งมั่น บากบั่น ไม่ย่อท้อ ใช้ปัญญาพิจารณา ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้สามารถนำพาประชาชน ชุมชน สังคม ประเทศชาติไปสู่ความสงบสุขร่มเย็น เจริญรุ่งเรือง มั่นคงถาวรได้ ตลอดไป

References

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *พุทธจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- เฟรด อี. ฟิตเลอร์, มาร์ติน เอ็ม เซเมอร์ส และ ลินดา มาฮาร์. (2531). *ค้นหาความเป็นผู้นำ*. เรียบเรียงโดยชูชัย สมितिไกร. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- มนตรี พืชรพลพัฒน์. (2540). *จริยธรรมกับภาวะผู้นำ : ศึกษาทัศนะนักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง*.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”
(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566
สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2550). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.